

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. május 11.

**SZLOVÁK NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

I. Pochopenie textu

Všeobecné kritériá hodnotenia testu

Maximálny počet bodov, ktorý študent môže dosiahnuť je 30 bodov. Riešenie testu je hodnotené podľa príručky hodnotenia. Príručka hodnotenia obsahuje možné riešenia jednotlivých úloh, hodnotu očakávanej odpovede vyjadrenú v bodoch, respektíve možnosť prípadných čiastkových bodov. **Všetky správne riešenia, teda aj tie, ktoré nie sú uvedené v očakávaných riešeniach, sú prijateľné. Pri hodnotení riešení úloh na pochopenie textu sa jazykové chyby neberú do úvahy.** Získané body za jednotlivé úlohy, ako aj celkový počet bodov za pochopenie textu zapíše opravujúci do písomnej práce.

Podrobné hodnotenie a bodovanie testu

I.

1. svetlé, harmonické farby
2. tmavé farby
3. svetlé, pastelové farby
4. pri obliekaní a pri zariadovaní
5. hnedá

Za každú správnu odpoveď 0,5 bodu, spolu 2,5 bodu.

II.

sila – moc, vplyv
pôsobiť - vplývať, mať vplyv
bytie - jestvovanie, existencia
nebo – obloha, obzor
vonkajšok - výzor, zovňajšok, vzhľad

Za každú správnu odpoveď 0,5 bodu, spolu 2,5 bodu.

III.

element - prvok
matéria - hmota, látka
kreativita - tvorivosť
vitalita - elán, životaschpnosť

Za každú správnu odpoveď 1 bod, spolu 4 body.

IV.

- a)
- dávať prednosť - uprednostňovať
vrátiť zdravie - uzdraviť
pôsobiť uspokojujúco - uspokojiť

Za každú správnu odpoveď 0,5 bodu, spolu 1,5 bodu.

b)

charakterný
materialista
inteligentný, pokrokový, vzdelaný / intelektuál, vzdelanec
holá, pustá, prázdna

Za prvé, druhé a štvrté riešenie 0,5 bodu, za tretie 1 bod, spolu 2,5 bodu.

V.

vibrácia b/ chvenie

intenzívny a/ silný

impulzívny a/ prudký

Za každú správnu odpoveď 0,5 bodu, spolu 1,5 bodu.

VI.

jednostranný človek - mnohostranný človek

odoberať silu - pridávať silu

chybné rozhodnutia - správne rozhodnutia

pôsobí aktívne - pôsobí pasívne

harmonické vibrácie - disharmonické vibrácie

Za každú správnu odpoveď 0,5 bodu, spolu 2,5 bodu.

VII.

Dialóg

Za každú obsahovo a štylisticky správnu vetu (zrozumiteľnú) vetu 0,5 bodu, spolu 4 body.

VIII.

értelmileg elmaradott, értelmileg sérült

rendszerető

A külső (megjelenés) a lélek tükré.

Za každý správny preklad 1 bod, spolu 3 body.

IX.

Dávam prednosť teplým farbám. (Uprednostňujem teplé farby).

Staršie panie /ženy/ majú rady tmavé farby.

Za každý gramaticky a štylisticky správny preklad 2 body, spolu 4 body

X.

nositeľka, nosič

Za každý správny príklad 0,5 bodu, spolu 1 bod.

XI.

Pozitívnemu, odmieta, nízky, čierna, materiálneho, nervózni, nesprávny

Za každý správny príklad 0,5 bodu, spolu 1 bod.

II. Úlohy na tvorenie textu

Zvolená a vypracovaná téma je hodnotená na základe príručky hodnotenia. Príručka hodnotenia obsahuje všeobecné kritériá hodnotenia nezávisle od témy a stručne sformulované očakávané (teda nie vypracované) riešenia jednotlivých úloh. Uvedenie možných obsahových prvkov neznamená, že v správnom riešení sa všetky musia objaviť. Všetky správne riešenia, teda aj tie, ktoré nie sú uvedené v očakávaných riešeniach, sú prijateľné.

1. Úlohy na tvorenie textu sú hodnotené podľa kritérií uvedených pre jednotlivé výkonnostné oblasti a so zreteľom na možné obsahové prvky priradené k danej úlohe.

2. Príručka hodnotenia uvádza tri výkonnostné oblasti hodnotenia a maximálny počet bodov, ktorý možno v jednotlivých oblastiach dosiahnuť:

a) kvalita obsahovej stránky: 30 bodov;

b) štruktúra, stavba: 10 bodov;

c) kvalita jazykovej stránky: 30 bodov.

V rámci výkonnostných oblastí rozhoduje o udelení počtu bodov opravujúci profesor.

3. Opravujúci profesor označí v písomnej práci obsahové, kompozičné, jazykové a pravopisné chyby. Na bodovanie správnosti jazykového prejavu obsahuje príručka hodnotenia presný návod.

4. Výsledný počet bodov zapíše opravujúci do tabuľky na poslednej strane maturitnej písomnej práce.

VŠEOBECNÉ KRITÉRIÁ HONOTENIA

OBSAHOVÁ STRÁNKA

Maximálny počet bodov: 30

Výkonnostná oblasť: 30-21 bodov

Slohová práca hovorí o zvolenej téme a otázka je vypracovaná s dobrým rozhľadom, myšlienkovou zrelosťou (hľadisko, problém, súvislosť). Prístup k téme je jasný, premyslený, interpretácia, vypracovanie poukazujú na rozhľad študenta a na správnu aplikáciu jeho poznatkov (napr. obsahové elementy, pojmy, citáty sú správne). Podstatné tvrdenia sú podoprené, príklady, citáty sú relevantné, myšlienky sú správne (napr. z argumentov, ktorými sa tvrdenia dokazujú, nie je ani jeden obsahovo alebo logicky nesprávny). Písomná práca obsahuje osobné reflexie, vlastný názor, stanovisko.

Výkonnostná oblasť: 20-11 bodov

Písomná práca v podstate vyhovuje otázke (hľadisku, problému, súvislosti). V práci sa striedajú myšlienky patriace k téme a neadekvátne výroky. Obsahové prvky (napr. pojmy, citáty, príklady) sú väčšinou adekvátne. Študent sa niekedy dopustí niekoľkých pojmových a vecných chýb. Tvrdenia nie sú podoprené vždy v potrebnej miere argumentmi, tvrdenia nie sú dost' jasné a/alebo zrozumiteľné. Vyjadrenie vlastného stanoviska, osobné reflexie sa miešajú so všeobecnými výroky.

Výkonnostná oblasť: 10-1 bod

Namiesto adekvátneho vypracovania otázky (hľadiska, problému, témy) obsahuje práca často všeobecnosti, prípadne pojmové a vecné chyby. Namiesto vysvetlenia a dokázania tvrdení sa študent zapletie do opakovania. Logická argumentácia je slabá alebo nesprávna. Práca obsahuje málo relevantných príkladov, citátov, neobsahuje prijateľné vlastné stanovisko, teda nie je presvedčivá.

KOMPOZÍCIA TEXTU**Maximálny počet bodov: 10****Výkonnostná oblasť: 10-8 bodov**

Štruktúra písomnej práce vyhovuje v plnej miere žánru otázky a téme. Písomná práca má svoj začiatok, prostriedok a koniec. Úvod, jadro a záver sú jasne oddelené, štruktúra textu je rovnomerná. Kompozícia písomnej práce ako celku je jasná, logicky sa rozvíja. Tvrdenia a myšlienkové jednotky sa jasne spájajú.

Výkonnostná oblasť: 7-4 body

Písomná práca obsahuje všetky dôležité časti (úvod, jadro, záver), ale ich úmernosť sa miestami vychýli z rovnováhy. Kompozícia textu občas nie je dôsledná. V myšlienkovom postupe sú miestami neodôvodnené odbočenia, súvislosť medzi časťami nie je vždy jasná. Študent nekladie veľký dôraz na to, aby dôležité veci vyzdvihol, aby ich oddelil od menej dôležitých.

Výkonnostná oblasť: 3-1 bod

Písomná úloha nemá jasný začiatok, prostriedok a koniec – nerozvíja sa do určeného smeru. Myšlienkový postup je nejasný. Základným nedostatkom kompozície je to, že dôležité myšlienky nie sú zreteľne oddelené. Rozsah je nápadne krátky.

SPRÁVNOSŤ JAZYKOVÉHO PREJAVU**Maximálny počet bodov: 30**

Písomnú prácu treba z hľadiska jazykovej správnosti hodnotiť tak, že podľa dolu uvedených označení sa za chyby strhávajú body:

P = pravopisná chyba (y-i, mäkčeň, e-ä, o-ô, l-l', r-r', spodobovanie spoluhlások)
½ bodu

G = gramatická chyba (nesprávne skloňovanie, časovanie, gramatický rod, čas slovies, dokonavé-nedokonavé slovesá, slovesné väzby, zvrtné slovesá, predložky, spojky)
1 bod

V = chybné použité slovo (chybný výraz, slovosled)
½ bodu

I = interpunkčná chyba
¼ bodu

Na konci práce sa strhnuté body prepočítajú na kvocient jazykovej správnosti (percentuálne vyjadrenie chýb), ktorý sa podľa dolu uvedenej tabuľky konvertuje na počet bodov za správnosť jazykového prejavu.

$\text{kvocient jazykovej správnosti} = \frac{\text{počet strhnutých bodov} \times 100}{\text{počet slov písomnej práce}}$
--

0 - 0,7 %	30 bodov
0,71- 1,4 %	29
1,41- 2,1 %	28
2,11 - 2,7 %	27
2,71 - 3,3 %	26
3,31 - 3,9 %	25
3,91 - 4,6 %	24
4,61 - 5,2 %	23
4,21 - 5,8 %	22
5,81 - 6,4 %	21
6,41 - 7,0 %	20
7,01 - 7,6 %	19
7,61 - 8,2 %	18
8,21 - 8,8%	17
8,81 - 9,3 %	16
9,31 - 9,8 %	15
9,81 - 10,2 %	14
10,21 - 10,6 %	13
10,61 - 11,0 %	12
11,01 - 11,4 %	11
11,41 - 11,8 %	10
11,81 - 12,2 %	9
12,21 - 12,6 %	8
12,61 - 13,0 %	7
13,01 - 13,4 %	6
13,41 - 13,8 %	5
13,81 - 14,1 %	4
14,11 - 14,4 %	3
14,41 - 14,7 %	2
14,71 - 15 %	1
15,01 % - vyše	0 bodov

PODRÓBNÉ RIEŠENIA PÍSOMNÝCH PRÁC

Všetky správne riešenia, teda aj tie, ktoré nie sú uvedené v očakávaných riešeniach, sú prijateľné.

1. PREDSTAVENIE LITERÁRNEHO DIELA**Motív skamenelého hriechu v balade Jána Botto Margita a Besná**

To veliké, hrozné bralo, ten hriech skamenelý.
Neraz doň hrom ešte udrie, neraz Váh doň búši,
Kým popraje boh pokoja totej biednej duši.
Nejedna pl' na tom mieste ešte sa rozletí,
Kým sa miera nedoplní nevinných obetí.
A len potom celým Váhom – tak to povedajú –
Poletí pl' spievajúci dolu ku Dunaju.

(Ján Botto: Margita a Besná)

Vychádzajte z citátu, ale k riešeniu úlohy použite celý text. Pokúste sa opísať dej balady. Sformulujte príčiny, ktoré viedli k tragédii. Všímajte si, ako charakterizuje autor hrdinky. Poukážte na význam prírodných motívov v rozvíjaní baladického deja.

Žáner úlohy: INTERPRETÁCIA

RIEŠENIE

(možné, predpokladané, očakávané obsahové prvky)

Hlavným inšpiračným zdrojom štúrovských básnikov bola ľudová slovesnosť. Zbierali ju, zapisovali, napodobňovali a tvorivo ju rozvíjali (Samo Chalupka, Janko Král', Ján Botto, Andrej Sládkovič). Využívali jej žánre, motívy, obrazy, symboly, jazyk a verš. V období romantizmu rozkvitá balada. Balada je epickým žánrom, v ktorom sa spájajú črty epiky, lyriky a drámy. Ján Botto v balade Margita a Besná rozoberá mravný konflikt, ktorý vyplýva zo žiarlivosti macochy na jej nevlastnú dcéru.

Východiskom balady Margita a Besná je povest' viažuca sa k dvom bralám vybiehajúcim hlboko do Váhu. Tieto bralá sú nebezpečné pre pltníkov, preto ich ľudia opriadli rôznymi vymyslenými príbehmi.

Dej balady je postavený na kontraste dvoch žien. Jedna z nich je pekná a mladá vdova - macocha, druhá je ešte krajšia a milšia, Margita, jej nevlastná dcéra. Kontrast medzi nimi autor vyjadruje v týchto obrazoch:

"pekná vdova"	> <	"krajšia je pastorkyňa"
"vysedáva pri okne"	> <	"v poli mokne"
"oblieka sa v zamaty"	> <	"dievčatko v záplaty"
"umýva sa vôdkami"	> <	"a sirota slzami"
"na vdovu nik nepáči"	> <	"len sa každý hneď pýta, kdeže je Margita?"

Konflikt deja vyplýva z poznania macochy, že Margita je krajšia ako ona. Obidve ženy by sa chceli vydať. Mládencom sa však páčila Margita. V jej prítomnosti si macochu ani nevšimli. To ju rozhnevalo. Jej žiarlivosť voči Margite vyústila do rozhodnutia, že sa jej zbaví.

Previnenie: od žiarlivosti oslepená žena vymyslí úskok na Margitu. Posiela ju do Turca k tete. Rozkáže jej, aby si obliekla sviatočné šaty, vytvárajúc v nej nádej na stretnutie s vytúženou láskou. Margita plná nádeje hádže kvety do Váhu, aby jej vešteli šťastnú budúcnosť. Vtom ju macocha sotí do rieky.

Previnenie v nej vzbudzuje výčitky svedomia, ktoré napokon v psychicky krajne napätej situácii ústia do hrôzostrašných vidín. Napätie stupňujú prírodné znamenia (hlasy rôznych zvierat zvestujúce nastávajúcu tragédiu):

"v duši kýsi hlas kričí / akoby hlas kuvičí"

"Suseda, čo to značí? / ten čudný rapot strák?"

"Čo ten pes toľko breše? / Čo to za kvik na streše?"

"Na moste dupot koní: / ach, to už idú oni!"

a plynutie času:

"Svitlo. Vyjde do dvora / tu Váh, nebo i hora / jakby hrozí sudcovia."

"Ticho. Už sa večerí / Čuj len: klop, klop, do dverí."

"Dvanásta práve bije / dievka moja, čo ti je?!"

Duševné napätie hriešnice kulminuje vidinou utopencov. Od tlaku výčítiek zošalie. Vráti sa na miesto zločinu a hodí sa do Váhu. Dve bralá symbolizujú vrahyňu a jej obeť.

2. AKTUÁLNE SPOLOČENSKÉ PROBLÉMY VO SVETLE LITERATÚRY

Vnímanie materinského jazyka (slova) v literatúre a jeho perspektívy v kruhu Slovákov žijúcich v Maďarsku

Neslýchané,
čo je to poézia,
niet nad ňu bozku ani nápoja.
Zapriahol som vás, slová, kone vrané,
bez vás ja nemám,
bezo mňa nemáte vy pokoja.

Život a šťastie v obyčajnom slove
viac obsiahnuté sú než kdekoľvek.
Ó, slovo moje staré, vždy buď nové,
svet očaruj, buď dnešok, a buď vek!
.....

Aj hudba v tom byť musí: slovo matné
zaspievať musí, aby chutilo.
Človek je vyprahnutý, ľudstvo hladné:
pieseň a myšlienka je viac než chlieb,
je viac než všetko iné,
Čo sa na zemeguli zrodilo.

(Ján Smrek: Neslýchané)

Chuť do života scvrká sa a bledne.
Nediv sa, osud, ak ťa nemám rád.
Krotnú už moje city neposedné,
suší ich smäd a morí väčný hlad.

Tratia sa slová, chlieb môj každodenný,
trhá sa poézie zlatá niť.
Trápia ma slová: "lenni vagy nem lenni,"
Lepšie rečeno: byť a či nebyť.

Básnik bez slov je ako slepé húsa.
Myšlienky z mozgu von nedostanú sa,
hynú v žalári lebky zavreté.

Tu, kde nám už aj ilúzie miznú,
voláš ma ešte na poslednú triznu...
A čo potom s básnikom na svete?

(Gregor Papuček: Osudu)

Vyberte si z uvedených básní jednu a vyhľadajte k nej ďalšiu báseň z antológie s podobnou tematikou (napríklad Ján Smrek: Triumf, strana 505-506, alebo úryvok z básne P. O. Hviezdoslava: Mňa kedys' zvädzal svet, strana 187).

Pozorne si prečítajte obidva texty. Všimajte si, ako vnímajú obaja autori slovo, čo pre nich znamená a aký vzťah majú k materinskému jazyku. Pokúste sa objaviť spoločné a rozdielne črty oboch vybraných textov. Pouvažujte nad tým, akú perspektívu má slovenský jazyk v kruhu Slovákov v Maďarsku? Vyjadrite svoj názor k tejto problematike.

Žáner úlohy: POROVNÁVACIA INTERPRETÁCIA

RIEŠENIE

(možné, predpokladané, očakávané obsahové prvky)

Pavol Országh Hviezdoslav je realistickým básnikom, pre ktorého najvyššiu hodnotu znamená vernosť k národu a k materinskému jazyku. V odporúčanom úryvku ("Ó, mojej matky reč je krásota") autor vyjadruje svoj vrúcny vzťah k slovenčine.

Ján Smrek je významným predstaviteľom slovenského vitalizmu. V básni Neslýchané vypovedá o všemohúcnosti poézie. Tvorbu umeleckého textu vníma ako zábavu, a zároveň ako nevyhnutnú podmienku vlastnej existencie.

Gregor Papuček je súčasným slovenským básnikom, žijúcim v Maďarsku. Inšpiruje sa problémami národnostného života. Vo svojich básniach uplatňuje realistickú metódu. Jeho texty charakterizuje pesimizmus.

Juraj Dolnozemský je súčasným slovenským básnikom žijúcim v Maďarsku. Patrí k staršej generácii.

V centre Dolnozemskej poézie je slovo, reč matky. Autor vychádza z tradície, zo slova a registruje jeho devalváciu v súčasnosti a napokon sa vracia k východiskovému bodu, aby ho posilnil a od základov nanovo vybudoval.

Rozdiely

Hviezdoslav oslavuje materinský jazyk. Stotožňuje ho s matkou, ktorú miluje.

Smrek sa priam vyžíva v nevyčerateľnej bohatosti jazyka. Mnohoraké významy slov ho očarávajú. Dôveruje slovu, pripisuje mu nevyčerateľnú komunikačnú schopnosť. Podľa autora sú slová schopné vyjadriť o človeku všetko.

Akt tvorby vyjadruje metaforou: " Zapriahol som vás, slová, kone vrané." Porovnávanie slov a koní poukazuje na básnikov životný elán a optimizmus. Slovo je pre neho nevyčerateľným zdrojom inšpirácie. Pochutnáva si na slovách : "...Slovo matné zaspievať musí, aby chutilo."

Papučeka trápi strata jazyka Slovákov v Maďarsku. Je sklamaný zo súčasnej situácie. Bolestne konštatuje postupné vymieranie jazyka : "Tratia sa slová", "Trhá sa poézie zlatá niť." Trápi ho asimilácia tunajších Slovákov, prejavujúca sa v oblasti jazyka: "Trápia ma slová: lenni vagy nem lenni." Z tejto situácie nevidí východisko. Aj Dolnozemskej trápia podobné myšlienky. On je však optimista, veď vystupuje v úlohe sprostredkovateľa medzi generáciami.

Podobnosti

Pre spomenutých básnikov je slovo najvyššou hodnotou v živote, znamená duchovnú potravu: "Pieseň a myšlienka je viac než chlieb." (Smrek), "....Slová, chlieb môj každodenný"

(Papuček). "...slovami prikrytý stôl" (Dolnozemský).

Osobný postoj.

3. POSTOJ K AKTUÁLNYM OTÁZKAM

"Vyštudovať, nájsť si prácu a byt a založiť rodinu", hovorí takmer každý mladý človek o svojich potrebách. Keď si rozoberieme tieto základné potreby mladých ľudí takpovediac "na drobné", pochopíme, že možnosť uplatnenia sa mladého človeka je u nás veľmi zložitá."

(<http://infovek.sk>)

Problémy a perspektívy sebarealizácie mladého človeka v súčasnej spoločnosti

Vychádzajte z uvedeného citátu. Zamyslite sa nad vašimi osobnými skúsenosťami z oblasti danej témy. Pouvažujte nad tým, ako sa zmenila pozícia dnešnej mládeže v porovnaní s generáciou rodičov. Aké negatívne a pozitívne javy ovplyvňujú situáciu dnešnej mladej generácie? Predstavte svoje plány do budúcnosti a uveďte aj to, ako si predstavujete ich uskutočnenie.

Žáner úlohy: ESEJ

RIEŠENIE

(možné, predpokladané, očakávané obsahové prvky)

Zmenou spoločenskej situácie sa zmenila aj situácia dnešnej mladej generácie. Generácia rodičov mala ambície, ale nemala možnosti. Bola obmedzená politikou, ktorá jej nedovolila slobodne myslieť a konať. Zabezpečila jej však relatívnu sociálnu istotu. Prechod na trhové hospodárstvo popri svojich pozitívnych účinkoch prinášal do života jednotlivcov mnoho negatívnych javov. Také sú napríklad: strata sociálnej istoty, následkom ktorej sa mnohé rodiny rozpadli, narastanie počtu nezamestnaných a bezdomovcov. Tieto sociálne deficity prinášali so sebou aj mentálne problémy, ako napríklad poruchy v spoločenskom správaní, v sebahodnotení, v obmedzení pestovania ľudských vzťahov, duševnú prázdnotu, poruchu v hodnotovej orientácii. Mladej generácii v súčasnosti hrozí, že podľahne falošným lákadlám konzumnej spoločnosti. Na druhej strane vstupom do Európskej unie sa otváral svet pred mladými, ktorí voľne sa môžu pohybovať (študovať, pracovať) v zahraničí, všetko je však otázkou peňazí. Situáciu sťažuje napríklad aj to, že zatiaľ bezplatné vysokoškolské štúdium od roku 2008 nefunguje. Možnosť vysokoškolského štúdia bude závisieť predovšetkým od finančnej situácie rodičov. Štatistiky svedčia o tom, že ani pre absolventov vysokých škôl nie sú vytvorené dostatočné podmienky na uplatnenie sa. Vysoké ceny bytov tiež nepomáhajú mladým ľuďom. Preto mnohí odchádzajú do zahraničia. Opustiť domovinu, či skúsiť šťastie v cudzine, je dilemou dnešnej mládeže.